

๔ เมษายน ๒๕๖๐

เรื่อง เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

กราบเรียน ประธาน กรธ.

ตามที่ กรธ.อยู่ระหว่างจัดทำร่าง พรบ.วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น กระผมขอแสดงข้อคิดเห็นใน ๒ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ ควรกำหนดระยะเวลาพิจารณาคดีของศาลฎีกาให้ชัดเจนไว้ในร่างกฎหมาย เช่น ไม่เกิน ๑ ปี หรือ ๒ ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งประทับฟ้อง

ปัญหา : เนื่องจากที่ผ่านมา ศาลฎีกาใช้ระยะเวลาพิจารณาคดีอาญานักการเมือง ประมาณ ๑ ถึง ๓ ปี ซึ่งเนิ่นนานเกินสมควร สาเหตุความล่าช้าอาจเกิดจากผู้พิพากษาในศาลฎีกาที่ถูกเลือกจากที่ประชุมใหญ่ให้ทำหน้าที่องค์คณะพิจารณาคดี ไม่ให้ความสำคัญของคดี แต่มุ่งเน้นไปทำงานคดีประจำซึ่งถูกกำหนดปริมาณให้ทำในแต่ละเดือน หากองค์คณะผู้พิพากษาจัดลำดับความสำคัญของงานในหน้าที่เสียใหม่ โดยให้ความสำคัญแก่คดีอาญานักการเมืองในลำดับแรก ย่อมสามารถได้ส่วนให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา ๑ ปี ได้ไม่ยากเย็น เพราะคดีอาญานักการเมืองที่มีเนื้อหาแห่งคดียุ่งยาก มียื่นฟ้องต่อศาลฎีกาโดยเฉลี่ยเพียงปีละไม่เกิน ๒ - ๓ คดี เท่านั้น ซึ่งทรัพยากรบุคลากรของศาลฎีกา ในปัจจุบันมีผู้พิพากษาที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดกำหนด สามารถถูกเลือกให้ทำหน้าที่องค์คณะได้ มีจำนวนประมาณ ๑๗๐ คน หากมีหลายคดี ที่ประชุมใหญ่อยอมสามารถเลือกเฉลี่ย ๆ กันไป แต่ทางปฏิบัติที่ผ่านมา ที่ประชุมใหญ่มักจะเลือกองค์คณะที่มีอาวุโสสูงสุดมาทำหน้าที่พิจารณาคดีใหญ่ ๆ ทำให้ผู้พิพากษาบางท่านได้รับเลือก คนละ ๔ - ๕ คดี ดังนั้น สาเหตุที่ศาลฎีกาใช้เวลาไต่สวนนาน ๒ - ๓ ปี จึงเกิดจากการบริหารจัดการคดี มิใช่เกิดปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรคทำให้ไม่อาจไต่สวนคดีให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาอันควรได้

เหตุผล : จุดบกพร่องประการสำคัญในระบบศาลยุติธรรมที่สังคมตำหนิตลอดมา ก็คือ ระยะเวลาที่ใช้ในการพิจารณาคดีซึ่งคู่ความไม่ทราบชะตากรรมว่าคดีจะเสร็จสิ้นเมื่อใด ที่ผ่านมามีบางคดี ศาลใช้ระยะเวลาพิจารณานานเกินสมควรอย่างมาก ทั้งที่เนื้อหาของคดีก็ไม่ได้ยุ่งยากมากนัก ในเมื่อปัจจุบันเข้าสู่ยุคของการปฏิรูปประเทศ จึงสมควรที่จะต้องปฏิรูปศาลเกี่ยวกับระยะเวลาที่ใช้ในการพิจารณาคดีให้อยู่ในขอบเขตที่สมเหตุสมผล คู่ความหรือสังคมควรจะทราบได้ว่าคดีจะเสร็จเมื่อใด อันจะเป็นประโยชน์แก่องค์กรศาล ประชาชน และประเทศชาติโดยรวม กรธ.จึงน่าจะใช้คดีอาญานักการเมืองเป็นคดีนำร่องในการปฏิรูป ประกอบกับร่างพรบ.ป.ป.ช.ที่อยู่ระหว่างจัดทำของ กรธ.ก็มีการกำหนดเวลาไต่สวนให้แล้วเสร็จประมาณ ๒ ปี จึงสมควรต้องกำหนดระยะเวลาไต่สวนของศาลฎีกาให้ชัดเจนใน

กฎหมายเสียด้วย และต้องไม่มีข้อยกเว้นให้ขยายเวลาไต่สวนออกไปได้ เพราะในอดีตที่ผ่านมา มีกฎหมายหลายฉบับได้กำหนดระยะเวลาไว้ชัดเจน แต่มีข้อยกเว้นไว้ เช่น มีเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงได้ ศาลก็มักจะใช้ข้อยกเว้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติ สำหรับข้อห่วงใยว่าในบางคดีอาจมีพยานบางส่วนอยู่ต่างประเทศนั้น ก็ไม่น่าจะเป็นอุปสรรคเพราะเทคโนโลยีปัจจุบัน สามารถรองรับการไต่สวนด้วยระบบ video conference

อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่า หากศาลฎีกาไม่สามารถไต่สวนให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา จะมีผลถึงขนาดให้จำเลยพ้นผิดไปเสียทีเดียว แต่อาจกำหนดบท sanction ให้เหมาะสมตามควร เช่น หากครบกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้วยังไม่อาจพิพากษาได้ ศาลต้องปล่อยชั่วคราวจำเลยที่ถูกขังโดยไม่ต้องมีหลักประกัน กรณีจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราว ให้ถือว่าสัญญาประกันเป็นอันสิ้นสุดลงและศาลต้องคืนหลักประกันให้แก่จำเลย เมื่อผลเป็นเช่นนี้ องค์คณะผู้พิพากษาคดีใดไม่อาจไต่สวนคดีให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ก็ต้องถูกสังคมตั้งคำถามหรืออาจมีความรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวตามมา หากกรณีเห็นว่าข้อเสนอข้างต้นเคร่งครัดเกินไป อย่างน้อยก็ควรกำหนดบท sanction ว่า เมื่อครบกำหนดระยะเวลาไต่สวนตามที่กฎหมายกำหนด องค์คณะผู้พิพากษาคดีจะต้องไปแถลงถึงเหตุผลความจำเป็นต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาเพื่อขอขยายระยะเวลาออกไปได้คราวละไม่เกิน ๖ เดือน แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เกิน ๒ ครั้ง เป็นต้น

ข้อดี : การกำหนดระยะเวลาไต่สวน จะทำให้การไต่สวนพยานของศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คู่ความไม่อ้างพยานเกินจำเป็น และเป็นผลดีต่อศาล ทำให้บริหารจัดการคดีง่ายขึ้น ไม่ก่อให้เกิดการลักลั่นในแต่ละคดี ทำให้ผู้พิพากษาสามารถควบคุมการไต่สวนคดีอย่างมีประสิทธิภาพ ประการสำคัญจะเป็นการตอบข้อสงสัยหรือแคลงใจของสังคมที่ว่า เหตุใดกระบวนการยุติธรรมถึงล่าช้ากว่าที่ควรจะเป็น

ประเด็นที่ ๒ ประเด็นเรื่องคำวินิจฉัยส่วนตัวขององค์คณะผู้พิพากษา

คำวินิจฉัยส่วนตัวขององค์คณะผู้พิพากษาในคดีอาญานักการเมือง มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นข้อพิสูจน์ถึงคุณภาพหรือมาตรฐานการรับฟังข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นในปัญหาข้อกฎหมาย ความเป็นเหตุเป็นผลของคำวินิจฉัยและความละเอียดถี่ถ้วนรอบคอบของผู้พิพากษาคณะนั้น ๆ และยังเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ยุติธรรมหรือความโปร่งใสของผู้พิพากษาคณะนั้นได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้เป็นบทบังคับให้ผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะคดีจะต้องอ่านสำนวนอย่างละเอียด ฟังข้อเท็จจริงด้วยความระมัดระวัง

ข้อที่กังวลว่าการทำคำวินิจฉัยส่วนตัวทำให้ทราบว่าองค์คณะผู้พิพากษาท่านนั้นมีความเห็นทางคดีเป็นผลร้ายแก่จำเลยซึ่งจะเกิดความไม่ปลอดภัยนั้น ไม่น่าจะเกิดเนื่องจากลักษณะงาน

ของผู้พิพากษามีความแตกต่างกับผู้ทำหน้าที่ไต่สวน เช่น ปปช. กล่าวคือ การไต่สวนพยานของ ปปช.ระหว่างรวบรวมพยานหลักฐานก่อนมีความเห็นสั่งฟ้อง จำเลยสามารถทราบได้ว่าการกระทำหรือความเห็นของพนักงานไต่สวนหรือปปช.คนใดเป็นผลดีหรือผลเสียต่อรูปคดีของตน จึงอาจมีการมุ่งปองร้ายต่อปปช. แตกต่างกับการพิจารณาคดีของศาล เพราะระหว่างพิจารณาคดี จำเลยไม่อาจทราบได้ว่าผู้พิพากษาคคนใดมีความเห็นในทางคดีอย่างไรจนกว่าจะถึงวันอ่านคำพิพากษา จึงไม่มีเหตุผลที่จำเลยในคดีการเมืองจะไปมุ่งปองร้ายผู้พิพากษาซึ่งย่อมไม่เป็นผลดีแก่คดีของตนแน่ ประการสำคัญที่ผ่านมามีตั้งแต่มีศาลฎีกาอาญานักการเมืองเมื่อปี ๒๕๔๐ จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่เคยปรากฏว่ามีการมุ่งปองร้ายผู้พิพากษาเลย อาจมีข้อโต้แย้งว่าผู้พิพากษาที่เคยตัดสินคดีใด ต่อมาเมื่อคดีลักษณะเดียวกันขึ้นมาสู่ศาลอาญานักการเมืองอีก ทำให้จำเลยทราบว่าการเห็นของผู้พิพากษาคคนล่งหน้าว่าจะเป็นผลร้ายแก่คดีของตนจนอาจนำไปสู่การปองร้ายนั้น ก็ไม่น่าเกิดขึ้นได้ เพราะผู้พิพากษาที่เคยตัดสินคดีลักษณะเดียวกันหรือผู้ร่วมกระทำผิดกลุ่มเดียวกันย่อมต้องถอนตัว ไม่ขอรับการเลือกจากที่ประชุมใหญ่ได้อยู่แล้ว ดังนั้น หากกรธ.กำหนดให้องค์คณะผู้พิพากษาไม่ต้องทำคำวินิจฉัยส่วนตัว จะเป็นการสุ่มเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากมายเกินกว่าที่กรธ.คาดคิด เมื่อนั้นความเสียหายจะเกิดแก่ประเทศชาติอย่างใหญ่หลวง

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง/

1๘๖๐ กธ.พงษ์

—————>

(นายมีชัย ฤชุพันธุ์)
ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

18 1๙ ๖0